

Շատ աւելի դիւրին է որ առջի կամքդ սանձես՝ քան թէ անկէց վերջի եկողները կատարես :

Իրաւ՝ փորձին տուած դասերը սուղ են . բայց անխեղճները խրատելու համար մէկ հատիկ են :

Հպարտութիւն առատութեան հետ

կ'ընէ իր նախաճաշիկը , աղքատութեան հետ՝ կէսօրուան ճաշը , անպատուութեան հետ՝ իրիկուան ընթրիքը :

Թէ որ գէշերը գիտնային թէ լաւ ըլլալէն ինչպիսի բարիք առաջ կու գան , չահու համար լաւ պիտի ըլլային :

ՓՐԷՆՔԼԻՆ

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն Ք

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պիկարոս ֆնարերգակ :

Որպէս գետ գոռ մեծամուռնչ վիժեալ յահեղ պարեխաց ,
Բստուարացեալ ջուրք բազմեք , տուրք յորդառատ մըրըրկաց ,
Ըճել աճէ , դիզանի եւ ըստ ափունս զանցանէ ,
Սապէս Պինդար ի խորին ի վեր վազեալ յաղբերէ՝
Փըրփրայ , յուզի , մըրնչէ .
Դարիւ դարիւ հոլովեալ ընդ հիացեալ միտըս մեր :

ԼԸ ՊՐԷՕՆ

Պինդարոս այն Յոյն մեծահամբաւ մատենագիրներէն մէկն է՝ որոնց անունը դպրութեան մէջմէկ տեսակը կը ներկայացնէ :

Նաւա այս բանաստեղծս ՚ի Թլեբէ Բիովտիոյ 522 տարի Վրիստոսէ առաջ և մեռաւ 72 տարուան : Թլե որ հաւտանք Յունաց , զարմանալի եղած է ասոր ծնունդը , զարմանալի մահն ալ՝ մանաւանդ թէ առասպելական : Սոյգն այս է որ տղայութեանը ժամանակ երաժշտութեան ու բանաստեղծութեւ վարժապետ ունեցաւ Սիրտէ կինը , հռչակաւոր՝ Պինդարոսի , Լորիննայի պէս մեծահանճար աշակերտներ ունենալուն համար : Բայ երկու աշակերտակիցքը արուեստից սիրովը իրարու հետ միացան . Պինդարոս՝ Լորիննայէն պզտիկ ըլլալով զանիկայ իրեն խորհրդակից ունէր :

Պինդարոս գլխաւորապէս քնարերգութեան ետևէ ընկաւ , մանաւոր ալ՝ Յունաց խաղերուն մէջ յաղթող նահատակները երգելու : Լըբեմն ալ շի-

նած երգերը ուրիշներուն խնդրուածքովն ու վճարքովն է , անկէց է որ զինքը կը բամբասեն ոմանք իբրեւ արծաթասէր :

Յունաստանի մեծ բաղդն եղաւ ոչ միայն այսպիսի քերթող մը ունենալը , այլ և այնպիսի ժամանակի մը մէջ ունենալը յորում դեռ նոր զարմանալի արիութեամբ յաղթելով Վսերքսեայ անհամար բանակին՝ մտքերնին բոլորովին գրաւուած էր փառաց գաղափարով . ուստի Պինդարոս ալ անդադար յայն յորդորելով՝ մեծ յարգութիւն ունեցաւ : Բայց ոչ առանց դիտելու առատաբար իր տաղերը կը շինէր՝ այլ ընտրանօք . վասն զի՝ Վովեստները , կ'ըսէր , բարեգործութեանց վարձքն են . անոնց հեզիկ ցօղովը կ'աճին առաքինութիւնք , ինչպէս տունկերը ցօղով երկնից . միայն աղէկները կընան գովել զառաքինիս , :

Եւ փափագ ունէր Պինդարոս խաղաղ կեանք մը անցընելու , և իրաւընէ իր փափագն ալ կատարուեցաւ : Թլե-

պէտ և խեղացիք իրեն վրայ տուգանք դրին՝ իրենց թշնամիները զԼձեհնացիս գովելուն համար, և հինգ անգամ ալ բանաստեղծից վիճակին մէջ՝ Կորին նայի տաղերը քան զիրենները նախապատիւ սեպուեցան, սակայն շատ չտեւեցին այս անիրաւութիւնները, և շուտով զուարթ օրեր տեսաւ։ Լձեհնացիք և Յունաստանի մէկալ ազգերը զինքը մեծապէս գովեցին. և նոյն ինքն քերթողուհին Կորիննա իր յաղթուիլը խոստովանեցաւ Պինդարոսի առջև։ Ղեղճիս՝ Պիւթեան խաղուց մէջ ստիպուած ժողովրդեան բազմութենէն՝ զլուխը սարգենի դրած նստաւ ի բարձրագահոյս, և այն դիրքին մէջ՝ հնչեց հրաշալի երգեր, ու զմայլեցընելով զամէնքը՝ աւելի գեղեցիկ երևցուց հանդէսները. և զոհերը լմըննալու ատեն Լպողոնի քուրմը՝ իրեն բաժին հանեց զոհէն։ — Լսուպէս խաղաղ կեանք մը անցընելով մեռաւ և թողուց իր անհաւասարելի տաղերը մինակ յիշատակ, որոնց կը վկայեն և կը գովեն ամենայն նախնիք և արդիք. և նոյն ինքն Որատիոս լատին մեծ քնարերգակը, որ ամենագեղեցիկ տաղի մը մէջ նուիրած առ Պինդար՝ մեծապէս զինքը գովելէն վերջը, կը խոստովանի զինքն անկարող հասնելու այն բարձրութեան, ուր Պինդար հասած կը փայլի։

Սակայն ինչպէս ինքն իսկ Հոմերոս իր Օդիլոսը ունի, Պինդար ալ ունեցաւ հակառակորդներ, որոնք մասնաւորապէս կը դատեն իր բանից երկդիմութիւնը և զանոնք գրելու կերպը իբրև խրոխտ ու յանդուգն։ Բայց պէտք էր ասոնց մտածել թէ Պինդար ինչ ժամանակ և ուր տեղ և որոնց առջև կ'երգէր. այն ատեն իրաւունք կու տան իրեն այն կերպերուն, իրաւունք կու տան դարձեալ Յունաց լեզուին հարստութիւնը քիչ սեպելուն իրեն մեծ և վսեմ իմաստները բացատրելու, և իբրև թէ լեզուն թողլով՝ հանձարոյ լեզուաւ խօսելուն։ Ինչպիսի հանձար չէր պահանջուէր երգելու միշտ մի և նոյն նիւթին վերայ, միշտ նոյն ձիւնթացը,

նոյն կառարչաւը, նոյն կափամարտը. անդադար փոփոխելու զայն, միակերպութենէ փախչելու, նիւթէն ըստ պատշաճին օտարանալու, և հեռանալովն ալ իմաստին կապակցութիւնը պահելու։ Լս ամենայն դժուարութիւնները չկրցան յաղթել այն զօրաւոր հանձարոյն, որ կը բորբոքէր սիրով հայրենեաց և փառաց, որուն շատ դիցազունքը իրեն կը սարսէին անմահանալու համար։ — Պինդարոսի գովասանութեանց անսպառ աղբիւրը այս երկուքն էին, կրօնք և փառք հայրենեաց։ Եւ իրաւցընէ Յունաց իմաստուն օրէնսդիրք ոչ ի զուարճութիւն միայն կանգներ էին այս տեսարանները, այլ նաև ազգելու համար այն կրօնական ու աստուածային երկիւղին սկզբունքը, այն հայրենեաց սէրը՝ որ զամէն ազգ. յամէն ժամանակի փառաւոր կ'ընէ։ Պինդարոս աւելի քիչ կը հոգայ զյաղթողը՝ քան զյաղթանակը. ցանկանալով միշտ ցուցընել իր հայրենակցացը թէ ո՞րն է ճշմարիտ փառքը, անդադար հոն կը դիմէ. և թէ որ իր դիւցազնին վրայ զայն չգտնէ, կը խնդրէ իր հայրենիքէն, իր նախորդներէն, և նոյն իսկ խաղերը հաստատողներէն։ Ինչկէց են այն մեծ ու վսեմ զարտուղութիւնները, որ շատ անգամ կը կարծուին թէ իր նպատակէն կը հեռացընեն զինքը, ինչպէս որ նոյն ինքն Պինդարոս կը խոստովանի իրեն համար աւելի սրամտութեամբ քան արդարադատութեամբ, թէ քաջերը կ'երգէ այն պայմանաւ, որ անոնց վրայ չխօսի։ Իսկ թէ որ այն բարակ կապը որ իրեն զարտուղութիւնները նպատակին հետ կը կապակցեն՝ շատերուն աչքէն կը փախչին, պէտք է գիտնալ որ սրամիտ քննիչք, ինչպէս Լոնգինոս ու Պուլարոյ, իմացան այս գեղեցիկ խառնափոխեալ պատճառը և զարմացան. այս իրաւնակութիւնս է որ յուսահատեցուց զՈրատ ետեւէն հասնելէն, և որուն համար Պարթելլովի կ'ըսէ. (Ուղեորութիւն Կրտ. Ինաքարս. հատ. Գ) «Ոգի նորա կորովի և անբռնադատ, յախուռն և խրոխտ

և սաստիկ շարժամբքն 'ի վեր երևի :
Եթէ զգիս առաջի կայցէ նմա երգել՝
ամբառնայ իբրեւ զարծուի մինչև յա-
թոռ նոցա . իսկ եթէ զմարդիկ , յար-
ձակի յասպարէզ անդր որպէս ամեհի
երիվար . և ուղիւսին իմն ընդ երկինս
և ընդ երկիր հոլովէ պատկերս վսեմս ,
այլասացութիւնս յանդգունս , իմաստս
զօրաւորս , և վճիռս լուսաճաճանչս , :
Եւ յսչափ ձրից համար զարմանք չէ
Յունաց այնչափ հրաշանալը իրենց այս
քնարերգակին վրայ . որուն տանը խը-
նայեց Բլէքսանդր Թեբէքաղաքը կոր-
ծանելու ատեն՝ 'ի պատիւ նորա . իր
մահունէն վեց հարիւր տարի վերջը
գտաւ Պաւսանիաս իրեն արձանը Թե-
բէքաղքին զինուորաց կրթութիւնը
նեղու տեղը . բայց այս արձանս ալ մա-
շեցաւ ժամանակէն . միայն իր տաղե-
րը ազատեցան ամէն վտանգներէ և հա-
սան մեր ձեռքը , որոնցմէ մէկ հատ մը ,
իբրեւ Թեթեա ճաշակ մը տալու իր հան-
ձարոյն՝ կը Թարգմանեմք : Եւ այս է տա-
ղին նիւթը : Տրասիբուլոս որդի Վսենու
կրատեայ Բերականդացւոյ՝ Պիւթեան

խաղուց մէջ յաղթելով՝ ի կառարշաւս ,
ուղեց որ փոխանակ իրեն՝ իր հայրը
հաշակուի : Վերթողը հրաշայած այս
որդիական սիրոյն վրայ , յաղթանակին
գովեստ տալու ատեն կը դառնայ շատ
ճարտարութեամբ զայդ յիշելու : Եւ
րեակայէ ճեմել Շորհացու Բսողկան
պարտիզաց մէջ , երթալով Գեղիկիսի
տաճարը , ուր որ աստուածային գաղտ-
նեաց մէջ կը պահուի երգոց գանձարան
մը , զոր փոթորիկները չեն կրնար ցը-
րուել , և այն կը բերէ փառս դիցա-
զանց : Հոս դառնալով առ Տրասիբու-
լոս , կը տեսնէ զինքը լցեալ այն աղուոր
զգացմամբ առ Բստուած և առ հայրը ,
ինչպէս Կենդաւրոս Բքիլեայ վրայ ,
կամ Բնտիլը՝ որ կեանքը հօրը սիրուն
կը զոհէ . և ասոր պատմութիւնը կը
շարունակէ ըստ մասին համաձայնելով
Հոմերոսի և հագներգութեան մէջ
պատմածին , և ըստ մասին անկէ զար-
տուղելով . յետոյ ներբողելով զպատա-
նին այնպիսի փառաւոր օրինակաց հե-
տեւած ըլլալու համար , կը վերջացնէ
տաղը :

ԱՌ ՔՍԵՆՈԿՐԱՏ ԱԿՐԱԿԱՆԴԱՅԻ

ՅԱՂԹՈՂ Ի ԿԱՌԱՐՇԱԽՍ

Ըւարո՛ւք . . . ի դրախտ ծաղկեայ սաւառնիմ
Չըքնաղ շնորհաց եւ գեղամոյն Բսողկան ,
Սինչ զիս կոչէ գուշակականն մեհեան
Բշխարհիս կեդրոն՝ :
Բստ՝ սրակելոյս Վսենուկրատայ սարդենեաւ ,
Եմինեայ զուարթ տոհմի , ուերկրին գերազանց ,
Բստ ի մայրիս դիցն Պիւթեայ՝ պահի գանձ
Երգոց հեշտակրօն :
Վրա՛ւ . զայն վատնել ի ծով շանթիք գողալով
Բնորոպայոյգք եւ խաւարինք գան աստ ոչ .
Ոչ վէս մըրբիկ որ կուտակէ յիւրն ծոյ
Օլաւազախառն հոյլս :

1 Գեղիկայ տաճարն՝ համարեալ կեդրոն աշխարհիս :

2 Եմինեանք աղքակիցքն էին ցեղին նախնեաց Վսենուկրատայ . իսկ գեան այն է որ ընդ երկիր
նոցա ընթանայ :

Լ՝ԱԼ դովութիւնս արժանս եւ փառս դիւցազանց ,
Ի քաղցր համբոյր պճնեալ լուսոյ ի նըշոյլ ,
Ի հառս ածեալ բերէ նա , իմ Տրասիբուլ ,

Լ՝ն հայրդ եւ առ քոյս .

Որ զյաղթական բարձեալ բերեսդ ըզպատկեր՝
Յուշ ածելով ըզգեղեցիկ դաս խրատուն ,
Օտր ետ երբեմն յանձաւ լերանց՝ Պեղորդւոյն՝
Ներն փիլիբիտ .

“ Պատուեաց , ասէ , զամենակալ ձեռն անմահ ,
Որ չբկահէ զշանթիս ահեղ կայծակաց .

Լ՝ԱԼ ընդ նրմին հօրդ արեուն պատկառ կաց՝
Յօրհաս կորափիտ ,¹

Բզնոյն խորհուրդ ըզգօնն երկնեաց Լ՝նտիւրբ
Սինչ հօրն ի սէր անկաւ թաւալ դիտապաստ ,
Երբ գոռ Սեմեայ՝ վարչի վաշտուց սեւասաստ ,
Խաղաց հակառակ :

Լ՝հա լըծի նըժոյգ ի կառս Լեւտորեան ,
Լ՝ւ զայն Պարիս խոցէ ի սուր ի նիզակ .
Լ՝հա յարին ուղղեալ սլանայ նահատակ՝
Թշնամւոյն սըլաք :

Սարսուռ յոսկերս Սեասենացւոյն ընթացաւ
Փութա՝ փրկել զիս , օն , որդեակ սիրասուն .
Պաշեաց , եւ ոչ ի զուր բարբառք բերանոյն
Ի յերկին թըռեան :

Ի խռան սուսերց եկաց քաջազնն անսաղապ .
Լ՝զ Լեւտորի՝ իւրովք կենօք՝ գընեաց կեանս :
Սան այն յորդիս իւր դիւցազունս յաւերժեանս՝
Համբաւ յիշէ զայն :

Լ՝նցին աւուրքն այն . եւ նոր արդ Տրասիբուլ
Ի վեհ գործոց անտի առնու զօրինակ .
Ու առոյգ այնպէս պճնեալ փառօք հրաշապսակ՝
Հաւուն լինի նման՝ :

Լ՝յա չափ դընէ ամբաւ գանձուցն հանձարով ,
Օգոռօզութիւն մերժէ , պատուէ նա զՏեմի ,
Լ՝ւ Պիերայց ի լուծ վերջին պաճուճի
Ի փունջըս ծաղկան :

Բեզ՝ յորմէ սկիզբն էառ ընթաց նըժուգաց ,
Լ՝յա խնդագին գընայ զհետ , իմ Պոսիդոն .
Ու անոյշ կաթէ ի մըտերիմս սիրաձօն
Նոց մեղրածորան :

¹ Պատկեր իւրոյ յաղթութեան , զոր ընծայեաց հօրն :

² Որ է Տերոն թագաւոր Ակրականդեայ :